

Asia: VN/23102/2020

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käyttöoikeuksia koskevasta asetusalunnoksesta

Osa 1. Yleinen palaute asetusalunnoksesta

a. Onko asetuksessa esitetty käyttöoikeuksien perusteiden kokonaisuus selkeä ja ymmärrettävä?

Ei. Osio(t), joka ei ole selkeä ja ymmärrettävä:

Perustelut, miksi ei ole ymmärrettävä

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käyttöoikeuksia koskevasta asetusalunnoksesta.

Esityksen kokonaisuus on selkeä, mutta erityisesti esimerkkien pohjalta tehtävä tulkinta aiheuttaa ongelmia tai jopa vaaratilanteita potilastyössä. Esimerkkeinä työtehtävistä oikeuksiltaan rajatuista työtehtävistä olivat farmaseutti, proviisori, ravitsemusterapeutti ja suuhygienisti.

Suuhygienistillä on merkittävä ja itsenäinen rooli ikääntyvän, monisairaana ja monilääkityn potilaan hoidossa (terveyskeskusten potilaat, hoiva- ja hoitokotien asukkaat, erikoissairaanhoidon suu- ja leukakirurgiset potilaat jne.). Käsityksemme mukaan rajoitettu tiedonsaantioikeus saattaa suorastaan vaarantaa potilaan turvallisen hoidon ja vaikeuttaa moniammatillisen yhteistyön. Vastaavasti sairaalassa työskentelevät osastofarmasistit käyttävät yleisesti lääkityksen arvioinneissa potilastietoa (esim. näkymäperusteisesti), joten tämä olisi välttämätöntä lisätä heidän oikeuksiinsa potilasturvallisuuden varmistamiseksi.

Keskeisimmässä potilasjärjestelmissämme (esim. Uranus ja Pegasos) on roolituksen kautta pyritty oikeudet luokittelemaan mallin laaja-alaiset hoidolliset tehtävät, rajatut hoidolliset tehtävät ja hoidon tuen tehtävät, mutta lain muotoilu ja muistio käyttöoikeusasetuksesta tulevat aiheuttamaan tulkintaongelmia organisaatioissa.

Muutosehdotus em. osion parantamiseksi tai muu kommentti

-

b. Onko asetuksessa esitetty käyttöoikeuksien perusteet toteutettavissa käytössänne olevaan tietojärjestelmään?

On osin tehtävissä, osin ei

Muutosehdotus tai muu kommentti

Tietojärjestelmiä on paljon. Pääjärjestelmissämme on profiilimahdollisuus, jolloin esitetyn mallin toteutus on helpompaa. On kuitenkin (vanhoja) järjestelmiä joissa käyttäjille ei ole mahdollista toteuttaa useita erilaisia yhtäaikaisia profiileja (esim. käyttämämme laboratoriojärjestelmä), vaan oikeudet annetaan ”avaimina”, jolloin lopullinen oikeus on summa kaikista oikeuksista. Jos vanhoja järjestelmiä joudutaan uusimaan, niin kustannukset ovat merkittäviä.

c. Onko asetuksessa esitetty käyttöoikeuksien perusteet riittävät kattavat, jotta niiden perusteella voidaan antaa käyttöoikeudet kaikille asiakastietoja käsitteleville henkilöille?

Ei. Osio, joka ei ole selkeä ja ymmärrettävä:

Perustelut, miksi ei ole ymmärrettävä

PSSHP:ssa on yli 100 potilastietojärjestelmää, joten lakimuutoksen vaikutukset voivat olla laajoja. Eräs teknisen toteutuksen ongelmista on työntekijät, joilla on useampi rooli, esimerkiksi opiskelija-sairaanhoitaja. Keskeisissä järjestelmissä käyttäjillä voi olla useampi profiili, jolla voidaan työtehtävien välillä vaihtaa roolia. Näin ei kuitenkaan ole kaikissa järjestelmissämme, kuten esimerkiksi laboratorio- ja synnytysjärjestelmissä. Näissä teknisten syiden vuoksi ei ole mahdollisuutta toteuttaa yhtäaikaisia rooleja samalle käyttäjälle. Vastaavasti järjestelmissä, jotka pohjautuvat aktiivihakemiston (AD) ryhmiin, voi olla samankaltaisia ongelmia, koska AD:n ryhmät määrittellään kirjautumisen yhteydessä.

PSSHP on pyrkinyt hankinnoissaan toteuttamaan esitettyjä periaatteita, mutta esimerkiksi teknisten syiden vuoksi ei kaikkiin järjestelmiin ole mahdollista toteuttaa esitettyä mallia. Vanhojen järjestelmien osalta osa vaatimuksista on mahdoton toteuttaa, ellei järjestelmää uusita

Toteuttaminen myös nk. liitännäisjärjestelmien osalta voi olla hankalaa. Vaikka keskeiseen potilastietojärjestelmään kirjaudutaan esimerkiksi opiskelijaprofiililla, niin tämä tieto ei välttämättä välity Uranuksesta käynnistyvään liitännäisjärjestelmään.

Muutos- ja sen tulkinta aiheuttaa ongelmia myös siksi, että esimerkiksi osastosihteerillä tulisi olla potilaan tietoihin näkyvyys erikoisalojen yli. Käytännössä työtä tehdään laajemmin kuin yksittäiselle erikoisalalle, ja esimerkiksi somatiikka/psykiatria-jako voisi olla eräs hyvä rajaus.

Muutosehdotus tai muu kommentti

Muistion roolimallin esimerkissä ja lausuntoluonnoksen oikeuksissa on ristiriitaa, joka tullee aiheuttamaan tulkintaongelmia. Esimerkit työtehtävistä ovat liian rajaavia ja voivat aiheuttaa vaaratilanteita potilastyössä.

Pyrimme jo nyt muodostamaan järjestelmiin oikeudet nk. minimioikeuksien periaatteella, mutta kaikissa järjestelmissä teknisten syiden takia roolitus ei ole riittävää, joten valmistelutyössä tulisi huolehtia riittävästä siirtymäajoista

d. Kuinka suuren osan työntekijöistä kohdalla käyttöoikeuksien laajuus muuttuu asetuksen myötä?

Vaikka aiemmin viitattiin ”käytössä olevaan järjestelmäänne” yksikössä, niin kaikkiin järjestelmiin laajennettuna muutos tulee koskemaan merkittävää joukkoa käyttäjistämme. Toisaalta muutoksen laajuus riippuu myös lain tulkinnanvaraisuudesta: miten tulkitaan laaja-alaiset hoidolliset työtehtävät tai rajatut hoidolliset työtehtävät tai tietojen näkyminen erikoisalojen yli.

e. Miten asetusluonnoksen mukaiset käyttöoikeudet muuttaisivat ammattihenkilöiden työtä?

Muistion esimerkit farmaseutin, proviisorin, ravitsemusterapeutin, suuhygienistin, röntgenhoitajan työssä tarvittavasta oikeuksista on liian suppea.

Vastaavasti, mikä on esimerkiksi diagnostikkojen oikeus palata potilaskertomuksiin lausunnon annettuaan, erityisesti, jos oikeuksia rajataan tiukasti erikoisalojen perusteella.

Jos esimerkit ohjaavat laintulkintaa, niin muutos on merkittävä, ja vaikuttavat jopa potilasturvallisuuteen. Puutteellisena läpiviety asetus vaarantaa radiologian kuten monen muunkin erikoisalan ja tarvittavien taitojen kehittämisen ja integroitumisen muuhun terveydenhuoltoon.

a. kustannukset euroina

Vaikka aiemmin viitattiin käytössä olevaan potilastietojärjestelmään (yksikössä), niin koko organisaatioon ja kaikkiin potilastietojärjestelmiin kohdistettuna kustannukset ovat merkittävät, ja aiheuttavat järjestelmien vaihtoja. Kaikkien nykyjärjestelmien käyttäjähallinta ei tunnista nykyisin päällekkäisiä rooleja tai laaja-alaisia/rajoitettuja näkymäoikeuksia, kun käyttäjät tekevät samankaltaista työtehtävää (esim. samalla osastolla röntgenhoitaja ja sairaanhoitaja).

b. työmäärä (htkk)

Jos muutos kohdistetaan kaikkiin potilastietojärjestelmiin, niin pelkästään tekninen toteutus projekteineen tulee vaatimaan useita henkilötyövuosia.

c. muutosten toimeenpanon edellyttämä aika kuukausina

Jos muutos kohdistetaan kaikkiin potilastietojärjestelmiin, niin pelkästään tekninen toteutus projekteineen mahdollisesti vuosia

d. tietojärjestelmämuutokset

Kyllä

Jos kyllä, kerro tarkemmin minkälaisia muutoksia

Osaan järjestelmästä pitää tehdä merkittäviä muutoksia, koska ei mahdollista toteuttaa yhtäaikaisten työsuhteiden profiilimallia (laaja oikeus, rajattu oikeus).

Muutokset eivät ainoastaan kohdistu potilastietojärjestelmiin, vaan käyttövaltuushallinnan prosessia ja ohjelmistoja tulee muuttaa. Jos tulkinta laajoista/rajatuista oikeuksista toteutetaan muistion viitoittamalla mallilla, niin käyttäjähallinnan prosessista tulee erittäin hienojakoinen ja hankalasti ylläpidettävä. Esimerkkinä hienojakoisuudesta voisi olla näkymäoikeuksien rajaamisesta tiukasti erikoisaloittain.

Osa 2. Käyttöoikeudet terveydenhuollossa

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus kaikkiin asiakastietoihin?

-

Onko laaja-alainen työtehtävä tunnistettavissa pykälässä mainituissa palveluissa?

Asetusluonnoksen kuvaus on ymmärrettävä, mutta muistion esimerkit eivät vastaa työskentelyä sairaalassa, esimerkkinä suuhygienisti, osastofarmaseutti, röntgenhoitaja, ravitsemusterapeutti, joiden työtehtävät edellyttävät laaja-alaisia oikeuksia.

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

Asetusluonnoksessa on kohtuullisen hyvin määritelty laajat oikeudet potilastietoihin. Perustelumuistiossa olevat esimerkit rajaavat kuitenkin laajojen oikeuksien ulkopuolelle ammattiryhmiä, jotka tarvitsevat laajat oikeudet.

On tärkeää, että organisaatiolla on riittävä tulkintaoikeus asetusluonnoksessa kuvatuista eri työtehtävistä ja niihin liittyvistä oikeuksista, kuitenkin niin, että toisaalta minimioikeuksien periaate ja toisaalta potilasturvallisuus ei vaarannu.

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

Kuvaus ymmärrettävä, kaikki esimerkit eivät vastaa kuvausta

Onko rajattu hoidollinen työtehtävä tunnistettavissa pykälässä mainituissa palveluissa?

ks. 4§ tulkintaongelmat

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

ks. 4§ tulkintaongelmat

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

Onko hoidon tuen työtehtävä tunnistettavissa pykälässä mainituissa palveluissa?

-

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

7 §: laboratorio ja mittaustulosten lisäksi lääkityksen arvioinneissa tarvitaan myös toimintakyvyn mittausten tuloksia. Olisiko järkevää tässä käyttää 5§ kohta 7 potilasyhteenvetoa, jolloin luettelointi olisi yhtenevämpi

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

-

Tulisiko opiskeluhooltoon kuuluva terveydenhuolto (koulu- ja opiskeluterveydenhuolto ja opiskeluhoollon psykologipalvelut) olla oma palvelunsa asetuksen 3 §:ssa?

-

Mitä potilastietoja opiskeluhoollossa välttämättä tarvitaan?

-

Missä palveluissa ja työtehtävissä välttämättä tarvitaan opiskeluhoollon potilastietoja?

-

Osa 3. Käyttöoikeudet sosiaalihuollossa

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

-

Mitä sosiaalihuollon asiakastietoja kuraattoripalvelussa välttämättä tarvitaan?

-

Missä palveluissa ja työtehtävissä välttämättä tarvitaan kuraattoripalvelun asiakastietoja?

-

Osa 4. Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon muissa tehtävissä

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

Käyttöoikeusmallin tulisi noudattaa soveltuvin osin henkilökunnanoikeusmallia, koska opiskelijat harjoittelussa tarvitsevat samoja tietoja kuin henkilökunta.

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

ICT-henkilöstön käsite on laaja ja vaatii tarkennusta. Palvelinympäristön tekninen ylläpitäjä ei tarvitse oikeuksia itse järjestelmään, toisaalta käyttövaltuuksista vastaava ainoastaan käyttövaltuusosioon ja pääkäyttäjä kaikkeen tietoon.

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

-

Osa 5. Muu palaute

Muita huomioita ja palautetta asetusluonnoksesta

Sinänsä luonnos on hyvä ja asia on tärkeä. Luonnoksessa ja sen perusteluissa on ristiriitoja potilastyön kannalta. Nämä tulevat aiheuttamaan tulkintaongelmia terveydenhuollon yksiköissä.

Koska käytössä on vanhoja järjestelmiä, niin on todennäköistä, että niitä joudutaan uusimaan, joten valmistautumisaikaa muutokseen tarvitaan.

Ruippo Pekka
Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri